

राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत पशुरोग
अन्वेषण विभाग, औंध, पुणे-६७ या संस्थेमध्ये
एव्हियन इन्फ्लुएंजा आणि इतर झुनॉटीक
पशुरोगांच्या निदानासाठी टर्न की बेसिस तत्वावर
जैवसुरक्षा स्तर-३ प्रयोगशाळा उभारण्यास
प्रशासकीय मंजूरी प्रदान करणे बाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्र. : राकृवि-२०१६/प्र.क्र.२७३ /पदुम-४,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक: २९ एप्रिल, २०१७.

वाचा:- राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष यांचे पत्र क्रमांक राकृवि ०९१६/सीआर १३६/राकृवियो कक्ष,
दि. ०७ फेब्रुवारी २०१७ अन्वये दिनांक २३ जानेवारी २०१७ रोजी पार पडलेल्या २२ व्या
राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या बैठकीचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र राज्यात पशुरोग निदानासाठी सन १९४७ पासून पशुरोग अन्वेषण विभाग, औंध, पुणे
ही राज्यस्तरीय प्रयोगशाळा कार्यरत आहे. या प्रयोगशाळेस सन १९९८ पासून राष्ट्रीय पातळीवर ७
पश्चिम विभागीय राज्यांसाठी (गोवा, दीव-दमण, गुजरात, मध्यप्रदेश, दादरा- नगर- हवेली,
छत्तिसगड व महाराष्ट्र) पश्चिम संदर्भीय रोग निदान प्रयोगशाळेचा दर्जा प्रदान करण्यात आलेला आहे.
पर्यावरण संरक्षण कायदा, १९८९ आणि जैवतंत्रज्ञान विभागाच्या मार्गदर्शक सूचनांच्या
अनुपालनासाठी जैवसुरक्षा सोईसह रोग निदान प्रयोगशाळा असणे आवश्यक आहे. पशुरोग विषयक
कार्यक्रमांसाठी कार्यरत ओआयई (OIE) या आंतरराष्ट्रीय संस्थेने पशुरोग जनक जीवांची अनुसूची
प्रसिध्द केलेली आहे. त्यात पशुंपासून मानवास संक्रमित होणाऱ्या अत्यंत घातक जीवाणू, विषाणूजन्य
(उदा. एव्हियन इन्फ्लुएंजा, क्षय, श्वानदंश , ब्रुसेल्लोसिस, इ.) रोगांचाही समावेश आहे.

आंतरराष्ट्रीय मानके शिफारसीस अनुसरून, पशुंपासून मानवास संक्रमित होणाऱ्या रोग
नमुन्यांच्या परिक्षणासाठी जैव सुरक्षा प्रदान करणाऱ्या बीएसएल-३ व अनुषंगिक संलग्न स्तराची
अद्ययावत प्रयोगशाळा राज्यात असणे आवश्यक आहे. आदर्श प्रयोगशाळा आचरण प्रणाली (Good
Laboratory Practices) अंगिकारणे, एनएबीएल व आयएसओ मानांकन मिळवून प्रयोगशाळेची
विश्वासाहता वृद्धीगत करणे, प्रयोगशाळेतील उपकरणे व सयंत्रांचे वैधमापन व विधीग्राह्यता प्राप्त
करणे, जैव वैद्यकिय कचरा व्यवस्थापन, पर्यावरण संरक्षण आणि प्रदुषण नियमावलींची
अंमलबजावणी करणे बंधनकारक होत असल्यामुळे, बीएसएल-३ संलग्न स्तराची प्रयोगशाळा
उभारणे आवश्यक आहे.

दिनांक २३ जानेवारी, २०१७ रोजी राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या पार पडलेल्या २२ व्या
राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या सभेमध्ये पशु रोग अन्वेषण विभाग, औंध, पुणे या संस्थेमध्ये
जैवसुरक्षा स्तर-३ प्रयोगशाळा उभारण्यास मान्यता प्रदान करण्यात आलेली आहे. त्या अनुषंगाने,
खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :

राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत “Creation of BSL III Laboratory For Avian Influenza And Other Zoonotic Pathogens at Disease Investigation Section, Pune” या प्रकल्प प्रस्तावास याद्वारे] शासनाची प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे. तसेच, या प्रकल्पासाठी येणारा खर्च रु. ७०.०० कोटी यास वित्तीय मान्यता देखील प्रदान करण्यात येत आहे. सदरचा प्रकल्प सन २०१६-१७ ते २०१७-१८ या कालावधीमध्ये टर्न की तत्वावर तज्ञ सल्लागार (Project Management Consultant) द्वारे उपलब्ध होणाऱ्या निधीच्या अधीन राहून पूर्ण करण्यात यावा.

प्रकल्पाचे आर्थिक निकष :

जैवसुरक्षास्तर- ३ ची पशु रोग अन्वेषण व निदान प्रयोगशाळा राज्यात टर्न की तत्वावर तज्ञ सल्लागार (Project Management Consultant) द्वारे प्रथमच उभारण्यात येत असल्याने, अशा प्रकारचे प्रकल्प यशस्वीरित्या उभारणीचा प्रत्यक्ष अनुभव असलेल्या यंत्रणेमार्फतच या प्रयोगशाळेची उभारणी करण्यात यावी.

या प्रकल्पांतर्गत राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीने मान्यता प्रदान केल्यानुसार खालीलप्रमाणे बाबनिहाय खर्चाच्या मानकास मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

(रु.कोटीत)

अ.क्र.	खर्चाचा तपशिल	एकूण
१	बीएसएल-३ व अनुषंगिक संलग्न प्रयोगशाळेचे बांधकाम - (आर्किटेक्चरल डिझाइन, साईट अँड सिव्हिल कन्स्ट्रक्शन प्लॅन्ड अॅमिनिटीज, फर्निचर, सिक्युरिटी फॉर सेस्मीक अटॅक अँड फायर प्रोटेक्शन अँड फाईटिंग सिस्टिम, प्रकल्प समन्वयक सल्लागार (प्रोजेक्ट मॅनेजमेंट / कन्सल्टंट चार्जेस) व इतर आवश्यक बाबी)	४०.००
२	इलेक्ट्रिकल व इतर - (एचव्हॅक अँड कंट्रोलस इन्क्लुडींग प्लंबिंग, इलेक्ट्रिकल, आयटी अँड कम्युनिकेशन नेटवर्क, सीसीटिव्ही नेटवर्क सिस्टिम, इत्यादी)	२२.००
३	यंत्र सामुग्री व उपकरणे - (उपकरणे, सयंत्रे व त्यांची उपउपकरणे, यंत्र सामुग्री, साधनसामुग्री, प्रयोगशाळा किरकोळ वापराची साधने, डीस्पोजेबल्स, लॅबवेअर , इत्यादी)	८.००
एकूण		७०.००

राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीने मंजूर केलेल्या निधीच्या अधिन राहून सदर प्रकल्पासाठी खर्च करण्यात यावा.

- या प्रकल्पासाठी तज्ञ सल्लागाराची नेमणूक ही विहित शासन पध्दतीचा अवलंब करून करण्यात यावी व तांत्रिक सल्लागार समितीच्या मार्गदर्शन व शिफारशीनुसार त्यांचे शुल्क निश्चित करण्यात यावे. सदरचा प्रकल्प हा टर्न की तत्वावर उभारण्यात येत असल्यामुळे,

नियुक्त तज्ञ सल्लागार (Project Management Consultant) हे प्रकल्पातील सर्व बाबींच्या एकर्रित्या अंमलबजावणी करण्यासाठी जबाबदार असतील.

२. Biosafety Level-३, Biosecurity, & Biocontainment च्या नियमानुसार या प्रयोगशाळेची उभारणी करावयाची असल्याने, सदर प्रकल्पासाठी लागणारी सर्व संयंत्रे व उपकरणे यांची तांत्रिक मानके कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण २०१६/प्र.क्र.१९/पदुम ४, दिनांक १३.५.२०१६ अन्वये गठीत करण्यात आलेल्या तांत्रिक विनिर्देश समितीमार्फत निश्चित करुन] ई-निविदा प्रक्रीया राबवून खरेदी करण्यात यावीत.
३. प्रकल्पांतर्गत सर्व कामाच्या निविदा प्रक्रिया राबविणे तसेच] संयंत्रे, यंत्र सामुग्री व उपकरणे यांचे तांत्रिक विनिर्दिष्ट निश्चित करणे व अनुषंगिक खरेदी प्रक्रिया तांत्रिक सल्लागार समितीच्या शिफारशीनुसार नुसार तज्ञ सल्लागार (Project Management Consultant) यांनी करावी.
४. आदर्श प्रयोगशाळा आचरण प्रणाली नुसार या प्रयोगशाळेची उभारणी करण्यात यावी.
५. सदर प्रकल्पाचे अंमलबजावणी अधिकारी सहआयुक्त पशुसंवर्धन, पशु रोग अन्वेषण विभाग, औंध, पुणे-६७ हे राहतील. तर, आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे या प्रकल्पाचे सनियंत्रण अधिकारी राहतील.

तांत्रिक सल्लागार व प्रकल्प सनियंत्रण समिती : प्रकल्पाच्या कामकाजावर नियंत्रण रहावे यासाठी खालीलप्रमाणे तांत्रिक सल्लागार व प्रकल्प सनियंत्रण समिती गठीत करण्यात येत आहेत.

अ) तांत्रिक समिती

१.	आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य	अध्यक्ष
२.	अतिरिक्त आयुक्त पशुसंवर्धन	सदस्य
३.	संचालक / प्रतिनिधी निषाद, भोपाल	सदस्य
४.	संचालक / प्रतिनिधी एन आय व्ही पुणे	सदस्य
५.	सहसंचालक / प्रतिनिधी, दक्षिण संदर्भीय रोगनिदान प्रयोगशाळा, बेंगलोर	सदस्य
६.	यांत्रिकी अभियंता / प्रतिनिधी, एन आय व्ही, पुणे	सदस्य
७.	उपआयुक्त (रोग नियंत्रण), आयुक्त पशुसंवर्धन कार्यालय, औंध पुणे	सदस्य
८.	सहआयुक्त पशुसंवर्धन, पशुरोगअन्वेषण विभाग, औंध, पुणे.	सदस्य सचिव

आ) प्रकल्प सनियंत्रण समिती

१.	आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	अध्यक्ष
२.	उपसचिव (पशुसंवर्धन) कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई	सदस्य
३.	मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, आयुक्त पशुसंवर्धन कार्यालय, पुणे	सदस्य
४.	अधिक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, पुणे	सदस्य

५.	कार्यकारी अभियंता (विद्युत), सार्वजनिक बांधकाम विभाग, पुणे	सदस्य
६.	प्रकल्प व्यवस्थापक, प्रकल्प सल्लागार संस्था	सदस्य
७.	यांत्रिकी अभियंता / प्रतिनिधी, एन आय व्ही, पुणे	सदस्य
८.	उपआयुक्त (रोगनियंत्रण), आयुक्त पशुसंवर्धन कार्यालय, पुणे	सदस्य
९.	उपआयुक्त (नियोजन व अंदाज), आयुक्त पशुसंवर्धन कार्यालय, पुणे	सदस्य
१०.	सहआयुक्त पशुसंवर्धन, पशु रोग अन्वेषण विभाग, औंध, पुणे	सदस्य सचिव

१. प्रकल्प सल्लागार संस्थेची निवड उपरोक्त प्रमाणे गठीत करण्यात आलेल्या तांत्रिक समितीमार्फत निकष व कार्य पद्धती ठरवून करण्यात यावी.
२. रोग अन्वेषण विभाग औंध, पुणे या संस्थेतील अधिकारी यांनी यशस्वीरित्या कार्यरत बीएसएल-३ संस्थांना भेटी देणे, विविध क्षेत्रातील तज्ञांशी चर्चा करणे, सादरीकरण, प्रात्यक्षिक व इतर आवश्यक बाबींचा अभ्यास करून प्रयोगशाळा उभारणीसाठी आवश्यक ते निकष निश्चित करण्यात यावेत.
३. प्रकल्प अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने आवश्यक सर्व बाबींची मान्यता, तांत्रिक समिती व प्रकल्प सनियंत्रण समिती कडून तज्ञ सल्लागार (Project Management Consultant) यांनी प्राप्त करून घ्यावी.
४. आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे तसेच, सहआयुक्त पशुसंवर्धन, पशु रोग अन्वेषण विभाग, औंध, पुणे यांनी संयुक्तपणे Project Management Consultant यांचेसोबत सविस्तर सामंजस्य करार करावा.
५. प्रकल्पांतर्गत कंत्राटाद्वारे व इतर खरेदी पद्धतीने उभारण्यात येणा-या सर्व बाबींसाठी वॉरंटी व ५ वर्षांचा सेवा संविदा करार करण्याची जबाबदारी तज्ञ सल्लागार (Project Management Consultant) यांची राहिल.
६. प्रकल्प सनियंत्रण समितीच्या शिफारशीनुसार प्रकल्पांतर्गत तज्ञ सल्लागार (Project Management Consultant) यांना वेळोवेळी निधी वितरित करण्यात यावा.
७. या प्रकल्पांतर्गत मंजूर व उपलब्ध निधी पूर्णपणे खर्च करून, तशा आशयाचे विहित प्रपत्रातील उपयोगिता प्रमाणपत्र आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी शासनास सादर करावे. जेणेकरून, ते सचिव (पदुम) यांच्या प्रतिस्वाक्षरीने राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष यांचेकडे सादर करण्यात येईल.
८. सदर प्रकल्पास आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी तांत्रिक मंजूरी प्रदान करावी.
९. प्रकल्पाची अंमलबजावणी करत असताना संस्थेअंतर्गत जैवसुरक्षा समिती, परिरक्षण समिती, इत्यादींचे गठण सहआयुक्त पशुसंवर्धन, रोग अन्वेषण विभाग, पुणे यांनी करावे. या समिती सदस्यांसाठी अनुषंगिक प्रशिक्षण आयोजित करण्यात यावे.
१०. सदरचा प्रकल्प राज्यस्तरीय प्रकल्प मंजूरी समितीच्या दि. २३.०१.२०१७ रोजीच्या बैठकीतील निर्णय व राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना विचारात घेवून राबविण्यात यावा.

११. या प्रकल्पाचा समावेश संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा कृषि आराखड्यात (CDAP) करण्यात येवून तसे, राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष यांना तसेच या कार्यासनास कळविण्यात यावे.
१२. केंद्र शासनाने विकसीत केलेल्या RDMIS या प्रणालीवर या प्रकल्पाची माहिती भरण्यात यावी. तसेच, प्रकल्पाच्या आर्थिक खर्चाचा आणि भौतिक साध्याचा मासिक प्रगती अहवाल नियमितपणे शासनास सादर करावा.
१३. प्रकल्प राबविताना त्याची अंमलबजावणी, सनियंत्रण आणि मुल्यमापन करणे याबाबत आवश्यक तो समन्वय, अंमलबजावणी यंत्रणानी आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्याशी ठेवावा.
१४. सदर प्रकल्पाची यशस्वी अंमलबजावणी होण्यासाठी आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त पशुसंवर्धन महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी सहआयुक्त पशुसंवर्धन, पशु रोग अन्वेषण विभाग, पुणे यांना तात्काळ निर्गमित कराव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आलेला असून, त्याचा सांकेतांक २०१७०४२९१६०५५२९२०१ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यापाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(श.मा.साठे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. प्रधान सचिव (कृषि व फलोत्पादन), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-६७.
३. आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
३. उपसचिव (राकृवियो कक्ष), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४. सहआयुक्त पशुसंवर्धन, पशुरोगअन्वेषण विभाग, औध, पुणे-६७
५. महालेखापाल, मुंबई/नागपूर (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षण)/
६. निवड नस्ती पदुम-४.